

בדיקת מהימנות מקורות מידע

מי ירה את הירייה הראשונה בקרב תל-חי?

חיפוש חומר ובניית המהלך: רחלי יפה

יצירת עניין

- עבודה בקבוצות קטנות – הזכרו במקרים בהם השתבש משהו בגלל שמקור המידע לא היה מהימן (אפשר סיפור אישי או סיפור היסטורי).
- קיימו דיון בקבוצה – באילו הקשרים חשוב לבדוק מהימנות מקורות מידע ומדוע?
- סכמו במליאה.

חשיבה פעילה

יום י"א באדר הוא יום השנה לקרב תל-חי, בו נהרגו 8 מגיני הישוב וביניהם יוסף טרומפלדור. טרומפלדור ואירועי י"א באדר בתל-חי הפכו לסמל של גבורה, נחישות והקרבה של החלוצים בוני הארץ בכלל והגליל העליון בפרט. אמנם במשך השנים איבדו חלק מהמיתוסים את זוהרם אך האירוע עדיין ידול לשמש אותנו בלימוד ההיסטוריה, תעודה והבנתם של תהליכים מדיניים וחברתיים.

מיתוס הגבורה וההקרבה שנוצר סביב אירועי תל-חי האפיל במידת מה (לפחות בעיני אילו שאינם היסטוריונים) על מה באמת קרה בתל-חי ומי ירה את הירייה הראשונה שהציתה את הקרב והשפיעה עלינו לאורך שנים רבות.

אנו ננסה לברר מי ירה את הירייה הראשונה בקרב תל-חי, בי"א באדר תר"פ, 1/3/1920.

לפניכן עדויות ממקורות אחדים (בשל איכות המקור והצילום. בחלק מהקטעים הוקלד הטקסט המטושטש כדי להקל על הקריאה).

- קראו את עדותו של שאול מאירוב (קטע 1) כפי שהופיע ב"קונטרס" ל"א, ואת הקטע (2) מספרו של נקדימון רוגל.

- על פי עדות זו, מי ירה את הירייה הראשונה?
- האם עדות זו נראית לכן מהימנה כדי לקבוע על-פיה שאכן טרומפלדור ירה את הירייה הראשונה? אם כן או אם לא, נמקו מדוע.

- קראו עדותו של פ. בן יוכבד (קטע 3)

- מי ירה את הירייה הראשונה ע"פ עדות זו? מה היה הגורם לירי על-פי עדות זו?

- השוו עדות זו (קטע 3) עם העדויות המופיעות בקטע 4, אף הן עדויותיו של פנחס שניאורסון ועם העדויות המופיעות בקטעים 6 ו-7.

- איזו מהעדויות נראית לכם מהימנה יותר? מדוע?

- קראו העדויות המצויות בקטעים 5, 8 ו-9.

- על פי עדויות אלו, מי יתכן וירה את הירייה הראשונה?

- מה אנו חושבים כאשר כמה אנשים מדווחים דווח שונה על אותו אירוע?
 - האם דבר כזה קרה לכן פעם?
 - תנו דוגמאות מחיי היומיום שלכן.

- מה ניתן לעשות כדי להליט איזה דווח מדויק יותר?
 - בהנחה שאיננו יכולים כבר לראיין אנשים שהיו שם, האם יש דברים המצויים בדיווחים עצמם היכולים לעזור לנו? (לדוגמה, מה בקטעים 1 ו-7 יכול לרמז לנו על מהימנות המקור?)
 - אילו שאלות אנו יכולים לשאול כדי לבדוק מהימנות ודיוק של דווח/מקור?

- ניתן לענות על כל אחת מהשאלות אבל, אם נקבץ אותן לקטגוריות ניצור לנו רשימת שאלות ("מפת חשיבה") בעזרתן נוכל לבחון מקורות ועדויות שונים כדי להחליט אם המקור מהימן והתצפית מדויקת.
 - שתפו התלמידים במפת החשיבה ובמארגן הגרפי לבדיקת דיוק תצפית (מצורף קובץ)

- בדקו את עדויותיו של פנחס שניאורסון (קטעים 3, 4, 5 כולל הערות השוליים המובאות).
 - איזה דווח נראה בעיניכן מדויק ואמין יותר?
 - ציינו האם כדי להחליט באופן נחרץ יותר לגבי אמינותו של אחד הדיווחים אתן צריכות מידע נוסף על זה המצוי בידיכן ואם כן, מהו?
 - האם המידע הכללי המצוי בגיליונות "קונטרס" מוקדמים יותר יכול להשפיע על התייחסותכן לדיוק ומהימנות אחד או כמה מהדיווחים? אם כן, או אם לא, מדוע?

- באיזו מידה של ביטחון אתן יכולות לקבוע מי ירה את הירייה הראשונה בקרב תל-חי?
 - לעיתיים, איננו יכולים להגיע להכרעה ברורה לגבי השאלה ולגבי מהימנות ודיוק העדויות. אבל, גם במקרה כזה, עצם העיסוק הביקורתי בעדויות ולקיחה בחשבון של הדברים חשוב ומשמעותי למתן משקל ראוי לעדויות לצורך ניתוח והבנת המקרה הנדון.

חשיבה על חשיבה (מטאקוגניציה)

- באיזו מידה מפת החשיבה והמארגן הגרפי עזרו בקריאת המקורות ובחינתם?
- עד כמה, לדעתכם מפת חשיבה זו והמארגן הגרפי יכולים להיות רלוונטיים ושימושיים לתצפיות בנושאים אחרים (למשל תצפית טבע, תאונת דרכים וכו')? אם לא בדיוק, מה הייתם משנים לכל מצב?
- מה היה לכן קל ומה קשה בבדיקת מהימנות ודיוק העדויות?
- איזו עצה תתנו לאדם אחר כדי שיהיה בטוח שהדיווח שלו על תצפית שהוא מכין אכן מדויק?

העברה

- באילו עוד תכנים ונושאים תוכלו לעשות שימוש בדרך בדיקת מהימנות זו?